

MADONNA SA TERASA

Ni NOJI BAJET

Mula sa pangalawang palapag ng naaagnas na paupahan, nakatingin lamang siya sa puno ng aratiles na ang mga madahong sanga'y sumasampa sa barandilya ng terasa. Bawat umaga, konsiyerto ng mga ibong namumugad doon ang kanyang musika.

Tumama ang nakasisilaw na silahis sa inosenteng mukha ng kanyang anak na si Niño. Hindi man lang ito kumibot—kasing payapa ng tulog nito ang kanilang tahanan na nilisan na ni Redentor upang pumasok sa restawran kung saan ito nagtatrabaho bilang sekyu.

Naupo siya sa silyang ratan sa may sulok. Ang liwanag ay tumama naman sa kanyang mga mata at tila kuryenteng dumaloy at nagbalik ng panenermon sa kanya kagabi.

Kasalanan niya, dahil hindi naikubli ng sabon ang amoy-usok nitong medyas. Ulat sa kanya'y napuna iyon ng mga kasamahan nito nang idinaos ang kanilang buwanang pulong na pumatak pa sa araw ng pahinga. Naghalakhakan ang mga ito bago nagkatinginan ngunit nakapagtimpi si Redentor. Magiging mas masalimuot lang ang araw kung gagawa pa ng eksena.

Tuloy, siya ang napagbalingan ng asawa ng nasukol nitong inis. Bilang pagsunod sa habilin nitong ilayo sa usok ang mga sampay, maglalaba na lang siya nang mas maaga upang 'di abutan ng ihawan sa bungad ng paupahan. Pagpatak pa lang kasi ng alas-dos kung kailan nakabilad pa sa sampayan ang mga damit, may usok na.

“Bakit hindi natin sitahin ang mamà?” minsan niyang suhestiyon dito.

“Babanggain mo ang isang tulak?” singhal ni Redentor.

Nanahimik lang siya't nakumpirmang kaduda-duda nga ang ihawan sa ibaba na dinadagsa pa ng mga de-kotseng suki. Nagbahag ng buntot ang asawa ngunit mainam na rin iyon upang makaiwas sila sa gusot.

PAGKATAPOS makapagsampay, umistambay siya sa terasa. Sa sariwang bugso ng hangin sa lilim ng puno at paniniyap ng mga ibon, dinalaw siya ng kanyang mga mumunting pangarap.

May paayuda ang gobyerno dahil sa pandemya. May iba pang ihawan bukod sa ibaba na nagsulputang parang mga kabute pagkatapos ipamudmod ang tulong. Dismayado siyang hindi nabigyan ng pera dahil may trabaho naman daw si Redentor, hindi tulad ng karamihan sa kanilang pook na mas lalong naging dahop ang buhay dahil sa kuwarantina.

Kay inam siguro kung may maliit na negosyo...

Winarak ang bulang iyon ng pag-iyak ni Niño sa krib kaya't ito'y kanyang pinatahan sa salas. Kalong niya ang idinadahilan ni Redentor kung bakit hindi dapat niya pagkaabalahan ang ibang mga bagay.

Nang makatulog ang bata, tumunog ang kanyang maliit na selpon. Kasamahan sa dating pinapasukang pabrika ang tumawag—nangungumusta't pinanghihinayangan ang kanyang pagtigil sa trabaho. Ipinaalam niya sa kausap na nagbago na ang lahat dahil siya'y pamilyado na. Nanabik naman ang kanyang kaibigan na makita si Niño ngunit idinaing niyang mapanganib ang pagdalaw-dalaw sa kanilang sitwasyon.

Hiniling niyang magkuwento ang kaibigan tungkol sa operasyon ng pabrika. Pagawaan iyon ng iba't ibang kemikal tulad ng alkohol. Niyaya siya ng kaibigan na pumasok na dahil abalang-abala ang pabrika sa pagsusuplay ng produkto sa mga botika, ospital at tindahan.

Pagkatapos ng mahaba nilang telebabad, sumandal siya sa sopa at naramdaman ang panlalata ng katawan dulot ng paglalaba kanina. Ngunit nasiyahan siya dahil sa makabuluhang pag-uusap na iyon na bihira lang mangyari sa pagkakapirmi sa bahay, samahan pa ng pagkabalisa dulot ng hindi nakikitang sakit na maaaring maiuwi ng namamasukang asawa.

Nang siya'y maalimpungan, pinangilasagan siya ng balahibo dahil sa tanawin sa terasa. Kinakalas ni Redentor ang mga sampay saka ito ibinalibag sa kanyang tabi. Walang kasali-salita ang kanyang bana ngunit bakas sa mukha nito ang pangungulimlim tulad ng abuhing ulap mula sa bulkan na anumang sandali ay sasabog.

Saka ito nagtanggap ng sapatos, medyas, sinturon. Nang kumalansing ang bakal sa puson nito, pumunta siya sa mesa upang buksan ang mga pinamili nito. Kita niyang nakatayo lamang ito sa pintuan sa terasa, matamang nakatitig sa kanya. Binuksan niya ang kalawanging pridyider upang maghanda ng pagkain—magkasing lamig ang hanging ibinubuga nito at ang pawis na tumatagaktak sa kanyang likod.

Nang sila'y maghapunan, magaslaw na ginamit ni Redentor ang kutsara't tinidor na tila hindi gusto ang luto. Ang kalansing ng mga ito'y makayanig-dibdib. Aalukin na sana niya ito ng patis ngunit siya'y naunahan.

“Punyemas talaga! Kunin mo agad ang mga sampay nang ‘di abutan ng usok!” singhal ni Redentor.

Bumaling siya sa kanyang pagkain habang patuloy sa paghuhuramentado ang kasalo. Hindi siya kumibo. Tulad kanina, bakas pa rin sa kanyang paningin ang titig ni Redentor na tila hindi magkakamaling managpang ng leeg ng tao bukod sa manok.

Kumuha ito ng mangga at ipinanghimagas iyon habang binabasa ang tabloyd sa salas.

Muling naiyak si Niño. Napabalikwas siya’t nabilaukan. Nilingon niya ang krib at saka ipinukol ang tingin kay Redentor. Naningkit ang mga mata nito’t kumunot ang noo. Dagli siyang lumagok ng tubig at hinango si Niño mula sa krib at kanyang pinasuso.

“Kung pumasok kaya ako... sa pabrika?” makapigil-hininga niyang tanong kay Redentor.

“Hindi ka talaga titigil?”

“Pa-pababantayan ko na lang muna... sa anak ni Manang sa baba.” Tinutukoy niya ang neneng sa ibaba.

Ibinaba ni Redentor ang dyaryo. “Manang? E, ang dami-dami nila sa ibaba. Paano kung may sakit do’n? At papupuntahin mo rito iyong bata? Ipinapahamak mo lang ang anak ko!”

UMAALINGAWNGAW sa kanyang isipan ang tinuran ng bana habang hinihintay matuyo ang mga sampay.

Anak ko! Nauunawan niya ang punto nito ngunit pinipigil siya ng mga gunita. Maglilimang buwan na’y hindi pa nito napapalitan ng dayaper ang bata o napaliliguan man lang. Ni minsang hindi nito nalinis ang dungis nito. Kinakandong lang nito ang bata kapag malinis na’t bangong-bango sa pulbos.

Anak ko! Iwinaglit niya iyon sa kanyang kukote dahil iyo’y pag-aalala lamang. Sapat na iyong si Redentor ang alay sa kanilang pamilya na ang sandata’y *quarantine pass* kung susuong sa labas.

Binulabog ang kanyang pagninilay-nilay ng pagkalas ng lubid-panampay. Kumuha siya ng kapiirasong alambre at pinagdugtong ang lubid. Pagkatapos, pinakiramdaman niya ang paligid. Walang nang ibong umaawit, wala na.

Nanatili siyang nakatitig sa sampayan.

GABI. Kusang dumilat ang kanyang mga mata nang maramdaman ang mala-igat na kamay na nag-iibayo mula sa kanyang dibdib tungo sa kanyang hita. Nang bumalikwas siya'y naging mas marahas ang paghimas sa kanyang balat, malamig na balat na tila napapaso ng isang mainit na elemento.

Naalala niya ang unang pagsisiping nila ni Redentor. Sabi nito'y wala nang hiya-hiya pagkat sila'y mag-asawa na. At nagpaubaya naman siya. Obligado siyang punan ang pangangailang iyon kahit na may mga pagkakataong nagpapatianod na lang siya sa agos ng kasidhian kahit rinding-rindi sa kaulayaw.

“Lasing ka, Redentor,” pagsupil niya ngunit winalang-saysay iyon ng mga kamay nitong mas lalo pang naging mapangahas.

“Nagkasayahan lang. Mahihindian ko ang mga kaibigan ko, ha? Ikaw, mahihindian mo ako, ha? Ha?” tanong ni Redentor habang daklot siya sa ibaba.

Nais niyang sumigaw. Hindi dahil sa nandidiri siya sa mabahong buga't hininga ng kalasingan at karumihan ni Redentor. Marahil...nakikisiping na rin sa kanya ang sakit.

Nanatili siyang nakatanga sa karimlan. Kay bilis iginuho ni Redentor ang pag-aalala sa kapakanan ng pamilya dahil sa amor sa alak at barkada.

PUMASOK si Redentor sa kanilang kwarto. Nagsisigaw. Nagpupuyos sa galit. Nanahimik lang siya pagkat natutunan na niyang palipasin ang bagyo.

Ilang sandali lamang, humupa ang simbuyo ng damdamin nito at naupo sa sofa. Bigla-bigla, hinablot nito ang I.D. at ibinato sa kanya. Tila kidlat na gumuhit sa kanyang isipan ang pamilyar na tunog. Para rin iyong sinturon na humagupit sa kanya dahil sa nakausling bakal sa I.D.

Noon niya lamang naunawaan ang sinapit nito. Na ibinagsak ng pandemya ang restawran kaya't wala na itong mapapasukan.

“Kukunin ko na ang panghapon na iskedyul sa pabrika nang maalagaan ko pa rin ang bata. Pababantayan ko kay—” walang kagatol-gatol niyang alok.

Tinunton siya ni Redentor. “Sinabi ko na ngang ako ang magtatrabaho, e!” Kusa siyang napaurong at napasandal sa lababo, sapo ang pisngi.

Natigilan si Redentor. “Ako ang papasok doon. Dito ka lang. Ang bata...”

Napatitig siya sa maamong mukha ng bana nang hawakan siya sa magkabilang balikat. Hindi maikukubli ang kanyang panginingig.

NATANGGAP si Redentor sa pabrika, sa panghapong iskedyul. At kahit may trabaho pa rin ang bana, naramdaman niyang tila labis itong naapektuhan ng pagsasara ng restawran. Ng paglipat nito sa dating trabaho niya. Na tila siya pa ang nagdugtong sa buhay ng padre de pamilya na nalagay sa bingit ng kamatayan.

Naging marubdob din ang pag-inom ni Redentor kahit na may ordinansang nagbabawal dito. Pagkatapos ng trabahong magkahon ng mga alkohol, alkohol din ang tinatrabaho nito.

Lagi siyang alumpihit. “Mag-ingat ka, Redentor,” paulit-ulit niyang sabi sa asawa sa kama, halos pabulong. Ang mga gabi’y tumatagal dahil sa kanyang kaiisip. Minatiyagan niya ang kanyang pang-amoy, panlasa, ang kanyang lalamunan, at temperatura. Minatiyagan niya ang bata. Labis-labis din ang pag-oobserba niya nang palihim kay Redentor na patuloy naman ang paglabas at pakikitulog sa mga katoto kung aabutan na ng *curfew* ang patago nilang inuman.

Nakahinga lang siya nang maluwag nang lumipas ang mga linggo at hindi sila nakitaan ng kahit anong sintomas. Lampas pa rin sa panahon ng pagpapakita ng mga ito na itinakda ng mga duktur ayon sa ulat sa radyo.

Sandali siyang nanahimik at binalikan ang kanyang tinuran sa loob-loob. *Nakahinga lang siya nang maluwag.*

Habang siya’y nakaupo’t tinutupi ang mga damit sa terasa, natalos niyang tila tinutupi rin siya na parang lata. Pasikip nang pasikip ang espasyo. Linulukaban siya ng mga dingding. Kinakain siya ng paligid, ng daigdig. Siya’y pinipitpit at tinutupi ng latang papaliit nang papaliit.

SUMAPIT ang isa na namang pagkakataon ng kasidhian. Napabalikwas siya nang dinaganaan ni Redentor sa sopa. Tulad ng dati, pinaunlakan niya ito.

Pagkuwa’y naamoy niya iyon. Amoy niya iyon pagkatapos ng bawat kasidhian sa kanilang kuwarta. Nakaramdam siya ng seguridad sa kakayahang mangamoy. Nakaaamoy pa rin talaga siya. Wala pang sakit sa kanilang bahay kahit na labas-masok ang kanilang alay. Lamang, ito’y dayuhan—amoy na ngayo’y lumulukob sa kanya.

Umiyak si Niño kaya't ito'y kanyang hinango sa krib at niyakap. Isinubsob niya ito sa kanyang dibdib subalit umiyak ito nang hindi mahandugan ni isang patak ng gatas. Inapuhap niya ang lata ng gatas ngunit wala na itong laman. Hindi na mapigil si Redentor sa pagwawaldas sa sinasahod nito sa pabrika.

Ibinalik niya ang bata sa krib. Nagtungo siya sa kusina at nagsalang ng kaldero. Umiiyak pa rin si Niño habang siya'y nagpapakulo ng am.

Noon siya natigilan. Naligo muna dapat siya nang hindi matikman ng anak ang dayuhang kasidhian na kumapit sa kanyang balat. Nandiri siya para sa sarili, para kay Niño.

Umusad siya sa terasa upang hangin ang tuwalya. Nahagip ng kanyang paningin ang sampayan. Mapipigtal na naman ang lubid na nagbubuklod sa mga damit. Ang uniporme ni Redentor. Ang kanyang apron. Ang lampin ni Niño.

Simula nang natigil ang paniniyap ng mga ibon kung siya'y magsasampay, nababalina siya ng lubid na kanyang sinikap kumpunihin.

Anak ko!

Isang beses pa niya itong sinipat.

Nakahinga lang ako nang maluwig.

Mapipigtal na talaga.

Dito ka lang!

Sa katahimikan ng abang terasa, matagal... matagal... matagal niya iyong pagmamasdan.